

Ivana Grubešić *¹
Denis Martini *²

GARANCIJE I POVREDE PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU U SPOROVIMA ZA ZAŠTITU PRAVA IZ RADNOG ODNOSA

Sažetak

U radu se uvodno prikazuje značaj prava na suđenje u razumnom roku kao jednog od osnovnih prava koje garantuju međunarodne konvencije, ustav i zakon. Zaštita prava na suđenje u razumnom roku je jedno od osnovnih vrijednosti ustavnog poretka Bosne i Hercegovine stoga je od izuzetne važnosti za sve njene građane i državu u cjelini. Analiza prava na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima, predstavlja glavni dio rada kroz prikaz garancija i povreda ovog prava. Posebno se u radu analizira i sudska praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i Evropskog suda za ljudska prava. Osnovni cilj rada je jasno odrediti pravo na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima u nacionalnom i međunarodnom okviru, a što je važno zbog mogućnosti učinkovite zaštite.

Ključne riječi: suđenje u razumnom roku, radni spor, parnični postupak, načelo hitnosti

1. Uvod

Pravo na pravično suđenje se klasifikuje u red tzv. formalnih ljudskih prava, a koja po svojoj prirodi su pretpostavka za realizaciju supstancijalnih ljudskih prava.³ Iako se pravo na pravično suđenje, a kao jedno od procesnih garancija koje ono supsumira, i pravo na suđenje u razumnom roku, prije svega razmatraju kao jedno od prava garantovanih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i temeljnim slobodama (u daljem tekstu: Konvencija, EKLJP), također su predmetom uređenja i nekih međunarodnih pravnih akata.

Ipak, predmetom ovog istraživanja će biti prije svega sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) i Ustavnog suda BiH. Značaj člana 6 EKLJP oslikava se i u brojčanim pokazateljima u vezi sa sudskom praksom ESLJP-a, odnosno, „u mnogo većem broju slučajeva koji se tiču tog

¹ Docentica na Pravnom fakultetu Univerziteta u Zenici

² Stručni saradnik u Općinskom sudu u Travniku, student postdiplomskog studija na Pravnom fakultetu u Zenici

³ Ć. Sadiković, *Evropsko pravo ljudskih prava*, Magistrat Sarajevo, 2001, 89.

člana nego bilo kojeg drugog⁴. Osnovni cilj istraživanja je odrediti specifičnosti ostvarivanja prava na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima, obzirom na to da se putem radnih sporova štiti ekonomska egzistencija radnika i članova njihovih porodica, te se u nacionalnom zakonodavstvu temelje na načelu hitnosti.

2. Pravni izvori kojima je zagantovano pravo na suđenje u razumnom roku

Pravni izvori kojima je zaštićeno, odnosno, kojima se garantira pravo na suđenje u razumnom roku mogu se podijeliti na međunarodne, evropske i nacionalne izvore.

Tako Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima članom 14 predviđa procesne garancije u pogledu prava na suđenje, a kao jednu od njih, u stavu 3C, navodi „Svako ko je optužen za krivično djelo ima potpuno jednako pravo bar na sljedeća jamstva: c) da mu bude suđeno bez nepotrebnog odugovlačenja“, a zaštita procesnih garancija iz člana 14 može se ostvariti pred Komitetom za ljudska prava. Uloga Komiteta za ljudska prava relevantna je i u pogledu usvajanja općih komentara u kontekstu tumačenja značenja odredbi Međunarodnog pakta, od kojih je relevantan Opći komentar br. 32, u okviru kojeg se pominje i pitanje derogacije člana 14.⁵ Iako iz terminologije odredbe člana 14 proizlazi da se ona odnosi na krivični postupak, Komitet je u nekim slučajevima širim tumačenjem priznao pravo na suđenje bez velikog odugovlačenja i u nekim drugim situacijama. To je Komitet za ljudska prava učinio u svojoj odluci *Munoz Hermoza protiv Perua* (broj 203/86) kada je utvrdio povredu ovog prava u radnom sporu proisteklom iz neosnovane suspenzije bivšeg policajca, što je podnosilac morao 10 godina da dokazuje pred raznim domaćim upravnim i sudskim instancama.⁶ Komitet je u predmetnoj odluci smatrao da je došlo do kašnjenja u postupku, koji je uključivao administrativnu reviziju koja je bila na čekanju sedam godina kao i ponovljene propuste u sprovođenju sudske odluke kojom se traži vraćanje podnosioca predstavke na posao, a što je rezultiralo neopravdanim odlaganjem postupka i kršenjem principa pravičnog suđenja.⁷

⁴ C. Harland, R. Roche, E. Strauss, *Komentar Evropske konvencije o ljudskim pravima prema praksi u Bosni i Hercegovini i Strasbourghu*, (prevod: E. Eminović, M. Jovičić), Grafičar promer Sarajevo, 2003, 113.

⁵ Human Rights Committee, *General Comment No. 32 - Article 14: Right to equality before courts and tribunals and to a fair trial*, Ninetieth session, Geneva, 9 to 27 July 2007.

⁶ S. Carić, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Službeni glasnik, Beograd, 2008, 13. fn 5.

⁷ Folke Bernadotte Academy and Office for Democratic Institutions and Human Rights, *Handbook for monitoring administrative justice*, September 2013, 70., javno objavljeno i dostupno na internet adresi:

<https://fba.se/contentassets/dc864f5f60bb4847ad98fda5eafb7bbc/handbook-for-monitoring-administrative-justice-en.pdf>

2.1. Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama

Pravo na suđenje u razumnom roku najčešće se vezuje, za najvažniji akt Vijeća Evrope⁸, EKLJP od 4. novembra 1950. godine.⁹ Pravo na pravično suđenje iz Konvencije predstavlja jedno od osnovnih prava građana koje uživa zaštitu pred ESLJP, pa je praksa ovog suda, svakako, najdragocjeniji izvor prava u ovoj oblasti¹⁰, a značenje Konvencije ne proizlazi iz samog teksta, već iz prakse ovog suda.¹¹ Štaviše član 6 stav 1 EKLJP se navodi kao najznačajnije pravo koje garantuje pravo na pravičan postupak, koje konzumira više temeljnih procesnih prava: pravo na pristup sudu, pravo na postupak odgovarajuće kvalitete („pravičnost“, „javnost“ i postupanje „u razumnom roku“), te pravo na neovisan i nepristrasan sud.¹²

ESLJP osnovan je, u okviru Vijeća Evrope, članom 19 Konvencije. On predstavlja najznačajnije tijelo za zaštitu ljudskih prava na regionalnom nivou.¹³ Naime, ovaj sud je efektivan mehanizam zaštite prava zagantovanih Konvencijom, a između ostalog i prava na suđenje u razumnom roku, jer se u postupku pred ovim sudom utvrđuje povreda ovog prava i nalaže državama članicama otklanjanje povrede uz dosudu eventualne naknade štete. Cilj tih mjera jest zaustavljanje povrede i, koliko god je moguće, otklanjanje njezinih posljedica vraćanjem u stanje koje je postojalo prije povrede (*restitutio in integrum*).¹⁴ Da bi se pojedinci mogli obratiti ESLJP-u i zatražiti zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potrebno je ispuniti kumulativne pretpostavke da bi predstavka bila dopuštena i donesena odluka o predmetu spora (u meritumu).¹⁵ Postupak pred ESLJP za ocjenu razumnosti dužine

⁸ M. Milivojević, „Evropska konvencija o ljudskim pravima i dužnosti država i Evropska konvencija i unutrašnje pravo“, *Revija za evropsko pravo*, Kragujevac, vol. 10 br. 2.-3./2004, 6.

⁹ Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama – EKLJP, Konvencija, u članu 6 stav 1 propisuje „Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku, pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.“

¹⁰ S. Carić, 13.

¹¹ D. Šarin, „Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda kroz odnos Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda Republike Hrvatske na primjeru zaštite ljudskog prava na pristup sudu“, *Pravni vjesnik*, godina 30., broj 3-4, 2014, 80.

¹² S. Otočan, „Nacionalna pravna sredstva za zaštitu prava na razumnu duljinu parničnih postupaka u državama članicama Vijeća Evrope“, *Hrvatska pravna revija*, 11/2008, 8.

¹³ B. Tubić, „Postupak pred Evropskim sudom za ljudska prava“, *Zbornik Pravnog fakulteta Novi Sad*, vol. XL br. 2., 539.

¹⁴ J. Omejec, „Izvršenje presuda i odluka Evropskog suda za ljudska prava“, *Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb*, vol. 62 br. 5-6., 2012, 1918.

¹⁵ D. Šago, „Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred evropskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 37 br. 1., 2016, 591. Riječ je o sljedećim pretpostavkama: povrijeđeno je ljudsko pravo ili temeljna sloboda zaštićena Konvencijom ili dodatnim protokolima; povreda je učinjena odlukom javne vlasti; iscrpljena su sva pravna sredstva koja pruža državni poredak države članice (u protivnom će biti odbačena,

trajanja postupka pred domaćim sudovima odlikuje se izvjesnim specifičnostima u odnosu na druge slučajeve koje se raspravljaju pred sudom, jer se ovaj postupak može pokrenuti iako nisu ispunjenje sve od kumulativnih pretpostavki (bez obzira što nisu iscrpljena sredstva predviđena unutrašnjim pravom), a što je izuzetak od člana 35 stav 1 Konvencije.¹⁶ U okviru Vijeća Evrope velika pažnja je posvećena pravu na suđenje u razumnom roku, jer praksa ESLJP pokazuje da ono predstavlja jedno od najčešće kršenih prava iz Konvencije, te se gotovo 60 % presuda ovog suda odnosi na utvrđivanje povrede ovog prava.¹⁷ Razumnost duljine postupka ESLJP cijeni u svjetlu okolnosti predmeta i pozivom na kriterije koje možemo sumirati kao okolnosti na strani suda, stranaka i predmeta spora.¹⁸ ESLJP je utvrdio da radni sporovi po svojoj prirodi nalažu ekspeditivno donošenje odluke.¹⁹

Konvencija član 35 stav 1); ako protiv pravomoćne presude postoji domaći pravni lijek, podnositelji zahtjeva mogu doći pred Evropski sud za ljudska prava tek po iscrpljivanju domaćih pravnih sredstava; zaštitu je iznimno moguće dobiti i ako nije iscrpljen cijeli domaći pravni put, ako postoji povreda prava na pošteno suđenje, primjerice ako sud nije odlučio u razumnom roku; da se osoba koja zahtijeva otklanjanje povrede obratila ovom sudu unutar predviđenog prekluzivnog roka od 6 mjeseci od konačne domaće odluke.

¹⁶ S. Carić, 73.

¹⁷ *Ibid.*, 13.-14.

¹⁸ T. G. Prelević, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2009, 29. i dalje. Riječ je o sljedećim kriterijima: složenost predmeta (broj stranaka i svjedoka; obimnost dokaznog materijala; složenost vještačenja; međunarodne elemente, pogotovo u pogledu pribavljanja dokaza; smrt jedne od stranaka u toku postupka; starost događaja koji je bio predmet spora), ponašanje podnositelja zahtjeva (ako ne prisustvuje ročištima, pa svojim ponašanjem dovede do mirovanja postupka ili do toga da se tužba smatra povučenom; ako često i neopravdano zahtjeva odlaganja ročišta; ako sudu ne dostavi tačnu adresu; ako često mjenja punomoćnike; ako iznosi nove činjenice koje treba provjeriti, a koje se pokažu kao netačne; ako ne dostavi neophodne dokumente za dalji razvoj postupka) i mjerodavnih vlasti (neopravdana aktivnost sudova; neaktivnost sudova i pravo na sud – obaveza efikasnog izvršenja sudskih odluka) kao i važnost onoga što se za podnositelja zahtjeva dovodi u pitanje u sporu (radnim sporovima, i postupcima u kojima se odlučuje o pravu za obavljanje profesionalne djelatnosti; postupcima za ostvarivanje prava na penziju; sporovima za naknadu štete zbog povreda na radu ili iz saobraćajnih nezgoda; porodičnim sporovima; statusnim sporovima; postupcima za naknadu štete zbog policijske torture ili zbog smrti; postupcima u kojima je uslijed odlaganja ugroženo i pravo na slobodu kretanja; u postupku za uvođenje telefonske linije u stan starije gospođe s invaliditetom).

¹⁹ P. Đurasović/D. Vujanović, *Vodič kroz član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima - Pravo na pravično suđenje (građanskopravni aspekt)*, Vaša prava Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2019, 132. Vidi dalje, bilo da je u pitanju pristup slobodnoj profesiji (*Thlimmenos protiv Grčke*, tačke 60. i 62.), cijela profesionalna egzistencija aplikanta (*König protiv Njemačke*, tačka 111.), nastavak zaposlenja aplikanta (*Garcia protiv Francuske*, tačka 14.), žalba zbog otkaza (*Buchholz protiv Njemačke*, tačka 52., *Frydlender protiv Francuske*, tačka 45.), suspenzija aplikanta (*Obermeier protiv Austrije*, tačka 72.), njegov premještaj (*Sartory protiv Francuske*, tačka 34.) ili njegovo vraćanje na posao (*Ruotolo protiv Italije*, tačka 117.), ili kada je potraživani iznos od životne važnosti za aplikanta (*Doustaly protiv Francuske*, tačka

Kada je riječ materijalnom području primjene člana 6. Konvencije, isti nalazi primjenu kako na području krivičnih sporova tako i na području građanskih sporova.²⁰ Spor je po svojoj prirodi „građanskog“ karaktera ukoliko se zasniva na „građanskom pravu ili obavezi“, i, iako koncept „građanskih prava ili obaveza“ ima svoje autonomno tumačenje u kontekstu EKLJP, nije zanemarljivo da će kao takvi biti određeni svojim materijalnom sadržinom i pravnim posljedicama (a ne pravnom klasifikacijom) po osnovu nacionalnog prava države za koju se spor veže.²¹ Isti se primjenjuje i na „uobičajene radne sporove“ obzirom na njihovu građanskopravnu prirodu²², jer je nesporno da se član 6 stav 1 EKLJP primjenjuje na sporove između privatnih lica/individua koji se klasifikuju kao građanski prema nacionalnom pravu.²³

U ovom pogledu posebno izazovnim činilo se određenje sporova u kojima učestvuju državni službenici, ali i druga lica zaposlena u javnim, državnim institucijama, u sporovima radnopravnog karaktera. ESLJP je istaknuo da i javni službenici spadaju u područje primjene člana 6, obzirom da su sporovi čiji su predmet plate, naknade i slična prava, trebaju smatrati uobičajenim radnim sporovima, bez obzira na specifičnu prirodu odnosa javnog službenika i države u pitanju.²⁴ U ovom pogledu ključna je primjena tzv. funkcionalnog kriterija koji se temelji na prirodi samih zaposlenikovih poslova i odgovornosti²⁵, a čiji

48.), ova kategorija uključuje i sporove koji se odnose na penzije (*Borgese protiv Italije*, tačka 18.).

²⁰ Tzv. „*criminal limb*“ i „*civil limb*“ u kontekstu materijalnog područja primjene člana 6 EKLJP (vidjeti više u: ECHR, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a fair trial (civil limb), Updated to 31 August 2021, dostupno na: https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_eng.pdf (23.01.2022.))

²¹ Presuda ESLJP, *König protiv Njemačke*, Zahtjev broj 6232/73, od 28.06.1978., objavljena na: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512> (20.01.2022.), §89.

²² Detaljnije o materijalnom opsegu člana 6 EKLJP i civilne prirode sporova pogledati u: A. Uzelac, „Pravo na pošteno suđenje: opći i građanskopravni aspekti čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda“ u „*Usklađenost hrvatskih zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*“, dostupno na: http://www.alanuzelac.from.hr/pubs/A35Fair_trial_uskladenost%20zakonaCMS.pdf (10.11.2021.), 91.

²³ Vidjeti više u: ECHR, Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights – Right to a fair trial (civil limb), 13.

²⁴ *Ibid.*, 15.

²⁵ Presuda ESLJP, *Pellegrin protiv Francuske*, Zahtjev broj 28541/95 od 08.12.1999. godine, javno objavljena na internet stranici ovog suda: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22HRV%22%5D,%22appno%22:%5B%2228541/95%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-141702%22%5D%7D>.

Sud je utvrdio da u cilju određivanja primjenjivosti člana 6, stav 1 Konvencije na javne službenike, bez obzira na to jesu li postavljeni ili zaposleni na temelju ugovora, smatra kako bi trebao prihvatiti funkcionalni kriterij koji se temelji na naravi zaposlenikovih poslova i

je cilj isključenje iz područja primjene samo u onim slučajevima kada su javnom službeniku povjerene javne ovlasti i koji je nadležan za zaštitu općih interesa države. Funkcionalni kriterij je dopunjen sa dva dodatna kriterija čiji je cilj detaljnije određenje slučajeva u kojima se primjena člana 6 isključuje, i to: 1. država u svom nacionalnom pravu mora izričito isključiti pristup sudu za položaj ili kategoriju osoblja o kojem je riječ i 2. isključenje mora biti opravdano objektivnim razlozima u interesu države.²⁶ Navedeno isključenje mora biti spojivo sa vladavinom zakona, odnosno, ono mora biti zasnovano na aktu u općoj primjeni, a ne na odredbi usmjerenoj na određenog pojedinca.²⁷ Stoga, sada je važeće načelo da postoji pretpostavka da se član 6 primjenjuje, a na tuženoj državi je da dokaže, prvo, da aplikant koji je državni službenik nema pravo pristupa sudu prema domaćem pravu i, drugo, da je isključenje za državnog službenika opravdano.²⁸

ESLJP također je utvrdio da je član 6 stav 1 primjenjiv i na disciplinski postupak protiv sudije (*Olujić protiv Hrvatske*²⁹; *Harabin protiv Slovačke*³⁰),

odgovornosti, i da pritom mora, u skladu s ciljem i svrhom Konvencije, prihvatiti restriktivno tumačenje izuzetaka jamstava koje pruža član 6, stav 1 (tačka 64. navedene presude). Nadalje, Sud je odlučio kako su jedini sporovi koji su isključeni iz domašaja člana 6, stava 1 Konvencije oni koje pokreću javni službenici čiji poslovi predstavljaju tipičan primjer specifičnih aktivnosti javne službe u mjeri u kojoj ona djeluje kao onaj kome su povjerene javne ovlasti i koji je nadležan za zaštitu općih interesa države i drugih javnih vlasti, a očiti primjer takvih aktivnosti predstavljaju oružane snage i policija (tačka 66. navedene presude).

²⁶ Presuda ESLJP, Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske, Zahtjev broj 63235/00 od 19.04.2007. godine, javno objavljena na internet stranici ovog suda:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22languageisocode%22:%5B%22BOS%22%5D,%22appno%22:%5B%2263235/00%22%5D,%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%5D,%22itemid%22:%5B%22001-118218%22%5D%7D>.

Nadalje ESLJP je u predmetu *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske*, podsjetio da je, u smislu otklanjanja neizvjesnosti u prethodnoj sudskoj praksi u ovoj oblasti, u presudi *Pellegrin protiv Francuske* uveo funkcionalni kriterij koji se zasniva na dužnostima i odgovornostima uposlene osobe, te je sud zaključio da time nije pojednostavljena analiza primjenjivosti člana 6 stav 1 Konvencije. Ovom presudom utvrđena su dva kriterija kada državni službenici nisu obuhvaćeni primjenom člana 6 stav 1 Konvencije.

²⁷ P. Đurasović/D. Vujanović, 33.-34.

²⁸ *Ibid*, 24.

²⁹ Presuda ESLJP, *Olujić protiv Hrvatske*, Zahtjev broj 22330/05 od 05.02.2009. godine, javno objavljena na internet stranici:

<https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//OLUJIC..pdf>. U predmetu *Olujić protiv Hrvatske* podnositelj predstavke je bio sudija i predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske. ESLJP u navedenoj presudi ističe da presuda *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske*, čija je namjera bila uspostaviti presumpciju zaštite po članu 6, nameće širu primjenjivost nego prijašnja sudska praksa suda jer uključuje i predmete razrješenja, izuzev ako domaći sistem isključi pristup sudu u tom pogledu. Nadalje je navedeno da se član 6 ne primjenjuje samo na slučajeve kada domaće pravo izričito isključi pristup sudu za kategoriju osoblja o kojemu se radi, i kada je to isključenje opravdano objektivnim interesima države (tačka 34.). Stoga je Sud u predmetu *Olujić protiv Hrvatske* zaključio da se član 6 primjenjuje sa svog građanskog

kao i sudsko preispitivanje imenovanja predsjednika jednog suda (*Tsanova-Gecheva protiv Bugarske*, tačke 84-85³¹), a primjenjiv je i na druge zaposlenike javnih institucija, poput zaposlenika ambasada u slučaju davanja otkaza (*Cudak protiv Litvanije*³²), višeg policijskog službenika (*Šikić protiv Hrvatske*, tačke 18-20³³), vojnog službenika pred vojnim sudom (*Vasilchenko protiv Rusije*, tačke 34-36³⁴) itd.

2.2. Ustav Bosne i Hercegovine

Ustav BiH³⁵ (dalje u tekstu skraćeno: Ustav) u članu II/3.e), predviđa da sva lica na teritoriji BiH uživaju ljudska prava i slobode, koja uključuju i pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom, a što obuhvata i pravo na suđenje u razumnom roku.³⁶ Nadalje, prema članu II/2 Ustava, EKLJP u BiH nalazi se iznad cjelokupnog prava, a time i iznad Ustava kao jednog dijela ukupnosti pravnog poretka jedne države.³⁷ U pogledu formulacije o direktnoj primjenjivosti EKLJP, može se reći da se radi o odredbi koja dopušta neposrednu primjenu prava sadržanih u njoj, od strane sudova u BiH i to bez donošenja naknadnih akata za njihovu provedbu, a istovremeno suština pojma direktne primjenjivosti je da se zabrani državnim organima da na bilo koji način sprječavaju primjenu tih prava ili da ta prava pretvaraju u nacionalno pravo i prikrivaju njihov pravi izvor i značenje.³⁸

naslova na disciplinski postupak protiv podnosioca zahtjeva (sudije), uključujući i postupak povodom njegove ustavne tužbe.

³⁰ Presuda ESLJP, *Harabin protiv Slovačke*, Zahtjev broj 58688/11 od 20.11.2021. godine, javno objavljena na internet stranici:

<file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/CASE%20OF%20HARABIN%20v.%20SLOVAKIA.pdf>

³¹ P. Đurasović/D. Vujanović, *Vodič kroz član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima - Pravo na pravično suđenje (građanskopravni aspekt)*, Vaša prava Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2019, 26-27.

³² Presuda ESLJP, *Cudak protiv Litvanije*, Zahtjev broj 15869/02 od 23.03.2010.

³³ Presuda ESLJP, *Šikić protiv Hrvatske*, Zahtjev broj 0143/08 od 15.07.2010.

³⁴ Presuda ESLJP, *Vasilchenko protiv Rusije*, Zahtjev broj 34784/02 od 23.10.2010.

³⁵ Ustav Bosne i Hercegovine - Ustav BiH, Sarajevo, OHR, Office of the High Representative, javno dostupno na internet adresi Ustavnog suda BiH:

https://www.ustavisud.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf,

korištena verzija jer Ustav BiH nije objavljen na službenim jezicima u Bosni i Hercegovini.

³⁶ Pored toga, u nizu procesnih zakona, koji konkretnim odredbama priznaju ovo pravo građanima u postupcima pred sudom (zakoni o parničnom, vanparničnom, izvršnom postupku, odredbe o postupcima u bračnim i sporovima između roditelja i djece itd.).

³⁷ F. Vehabović, *Odnos Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, ACIPS, Sarajevo, 2006, 91.

³⁸ *Ibid.*, 93.

U skladu sa članom 18 stav 1 Pravila Ustavnog suda³⁹ (dalje u tekstu skraćeno: Pravila Ustavnog suda), Ustavni sud, može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem djelotvornom pravnom lijeku kojeg je koristio. Lice je ovlašteno podnijeti Ustavnom sudu apelaciju za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i kada nije donesena odluka nadležnog suda, jer upravo nedonošenje odluke predstavlja radnju povrede prava na suđenje u razumnom roku.⁴⁰

Ustavni sud se prekomjernom dužinom trajanja postupka prvi put bavio u odluci donesenoj u februaru 2001. godine (Odluka broj U 23/00 od 02.02.2001. godine), a potom i u odluci iz septembra 2005. godine (Odluka broj AP 992/04 od 13.09.2005. godine) kada je zaključio da u Bosni i Hercegovini, ne postoji efektivno pravno sredstvo koje bi strankama omogućilo da se žale zbog predugog trajanja postupka, te da nedostaci u organizaciji pravosudnog sistema entiteta, odnosno države, ne smiju utjecati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom BiH, kao i zahtjeva i garancija iz člana 6 stav 1 Konvencije.⁴¹ Prilikom donošenja odluka u ovim predmetima Ustavni sud je dosljedno slijedio praksu ESLJP.⁴² Ustavni sud je u 2018. godini primio preko 1700 novih predmeta, u kojima se apelanti pozivaju na povredu prava na suđenje u razumnom roku.⁴³ Pregled statistike pokazuje da je ovaj sud, u periodu od januara 2008. do februara 2017., donio ukupno 1447 odluka, u kojima je utvrdio da domaći sudovi, u parničnim i izvršnim postupcima, nisu donijeli odluku u razumnom roku, a što znači da je u istom periodu, na ime

³⁹ Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – Pravila, „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, broj 94/2014 - prečišćen tekst.

⁴⁰ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine –Ustavni sud, broj AP-3917/19 od 27. 11. 2020. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-3917-19-1254435.pdf> . Ustavni sud u svojoj odluci ponavlja svoj stav zauzet u ranijim odlukama da, u skladu sa članom 18 stav 2 Pravila Ustavnog suda, može izuzetno razmatrati apelaciju i kada nema odluke nadležnog suda ukoliko apelacija ukazuje na ozbiljna kršenja prava i osnovnih sloboda koje štiti Ustav ili međunarodni dokumenti koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini, a u konkretnom slučaju, predmetna apelacija se odnosi na dužinu izvršnog postupka (zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku), pa s tim u vezi, Ustavni sud smatra da je apelacija u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku dopustiva.

⁴¹ K. M. Andrić/Z. Mijan, *Analiza pravnog okvira kojim se reguliše zaštita prava na suđenje u razumnom roku*, Vijeće Evrope, 2021, 8., javno objavljeno i dostupno na internet adresi: <https://rm.coe.int/analiza-pravnog-okvira-kojim-se-regulise-zastita-prava-na-su-enje-u-ra/1680a236c4>.

⁴² *Ibid*, 9 i dalje.

⁴³ N. Bajić, „Ustavni sud BiH i obustava odluka o povredi prava na suđenje u razumnom roku”, *Sveske za javno pravo*, 37, 60.

naknade za učinjenu povredu apelantima dosuđeno, oko 1,800.000 KM u ukupnom iznosu.⁴⁴

3. Postupci u parnicama iz radnih odnosa i propisani rokovi iz važećeg normativnog okvira

Pooštrena procesna disciplina, te zabrana zloupotrebe procesnih prava, kojima se konkretizuje pravo na suđenje u razumnom roku i ubrzanje postupka, propisao je osnovni procesni zakon, Zakon o parničnom postupku⁴⁵ (dalje u tekstu skraćeno: ZPP).⁴⁶ Obavezujući sud da postupak provede bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te da onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku, propisana su dva načela i to načelo procesne ekonomija i zabrane zloupotrebe procesnih ovlaštenja.⁴⁷ Nakon što sud ustanovi da je tužba potpuna i uredna i da ne postoje procesne smetnje koje se tiču suda, stranaka i predmeta spora tužba sa priložima se dostavlja tuženom na odgovor u roku od 30 (trideset) dana od dana prijema⁴⁸, a u istom roku tuženi je dužan dostaviti odgovor na tužbu⁴⁹, nakon čijeg prijema je sud dužan najkasnije u roku od 30 (trideset) dana održati pripremno ročište.⁵⁰ Glavna rasprava će se, u pravilu, održati najkasnije u roku od 30 dana od dana održavanja pripremnog ročišta⁵¹, a sud može odrediti da se glavna rasprava održi odmah nakon pripremnog ročišta⁵². Po zaključenju glavne rasprave presuda mora biti donesena u roku od 30 (trideset) dana od zaključenja glavne rasprave.⁵³ U parnicama iz radnih sporova rok za dobrovoljno ispunjenje obaveze naložene presudom, odnosno, rok za izvršenje čindibe⁵⁴ i ulaganje žalbe kao redovnog pravnog lijeka⁵⁵ je 15 (petnaest) dana.

Uređujući posebne postupke, ZPP, u svojoj glavi XXVII uređuje postupak u parnicama iz radnih odnosa. Odredbe člana 420 izričito propisuju da u postupku u parnicama iz radnih odnosa, a naročito prilikom određivanja rokova i ročišta,

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Zakon o parničnom postupku - ZPP, „Službene novine FBiH“, broj 53/2003, 73/2005, 19/2006 i 98/2015.

⁴⁶ ZPP, član 10. „Stranka ima pravo da sud odluči o njenim zahtjevima i prijedlozima u razumnom roku, a sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku.“

⁴⁷ Z. Kulenović *et al.*, *Komentar Zakona o parničnom postupku*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Apriori org. agencija, Mostar, 2011, 57.

⁴⁸ ZPP, član 69.

⁴⁹ ZPP, član 70.

⁵⁰ ZPP, član 75. stav 4.

⁵¹ ZPP, član 94. stav 2.

⁵² ZPP, član 94. stav 3.

⁵³ ZPP, član 184.

⁵⁴ ZPP, član 421.

⁵⁵ ZPP, član 422.

sud posebno vodi računa o potrebi hitnog rješavanja radnih sporova. Obzirom na sadržaj ovih specifičnih odredbi, bilo bi osnovano zaključiti da su namijenjene samo u sporovima u kojima je tužitelj radnik, jer jedino u takvom slučaju mogu naći opravdanja posebna pravila hitnog postupanja, jer od ostvarenja prava iz radnog odnosa u pravilu zavisi osiguranje radnikove egzistencije.⁵⁶ Razloge posebnog reguliranja procedure u ovoj vrsti građanskopravnih sporova u načelu treba tražiti u zaštiti procesnopravne pozicije radnika kao slabije strane u sporu.⁵⁷ Radni spor (konflikt, sukob) nastaje između stranaka radnog odnosa (individualnog ili kolektivnog) onda kada jedna stranka činjenjem ili nečinjenjem onemogućava ostvarivanje prava ili vrši povredu prava ili, pak interesa zasnovanog na pravu druge stranke za izmjenu postojećih ili utvrdi nova prava i obaveze, odnosno uslove rada.⁵⁸ I sudska praksa je zauzela pravni stav da je radni spor parnica iz radnog odnosa, ali svaka parnica iz radnog odnosa nije radni spor, jer bez povrede prava iz radnog odnosa nema ni zaštite prava u radnom sporu, a sudska zaštitu prava iz radnog odnosa može ostvariti samo onaj kome je to pravo povrijeđeno, zbog čega proizlazi da je radni spor parnica o pravu radnika u kojoj je on tužitelj a poslodavac tuženi.⁵⁹

Negativni poslovni ambijent tokom tranzicije i privatizacije rezultirao je kršenjem svih ljudskih prava, a najčešće radnih i socijalnih, pa se broj sporova iz radnih odnosa najviše povećao, te oni traju godinama i nerijetko završavaju pred ESLJP.⁶⁰ Na trajanje postupka u sporovima iz radnog odnosa od utjecaja je i to da li je solidno i razumljivo uređeno radno zakonodavstvo i autonomno pravo (kolektivni ugovori i pravilnici o radu) koje sud primjenjuje, pa tako na dužinu trajanja radnih sporova najčešće utječu nedovoljno precizne odredbe materijalnog prava, koje sudu onemogućavaju provođenje dokaznog postupka bez obaveznog vještačenja što je u pravilu slučaj u sporovima iz osnova potraživanja plaća i drugi primanja.⁶¹

⁵⁶ S. Triva, *Građansko procesno pravo*, 3. prerađeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 1978, 636.

⁵⁷ S. A. Kramar/S.Ledić, „Primjena pravila postupka u parnicama iz radnog odnosa – neki pravni prijepori”, *Zbornik Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 57 br. 4./2020, 1012.

⁵⁸ B. Šunderić, „O radnom sporu”, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 39. sveska 1-3/2020, 115-116.

⁵⁹ Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj: 71 0 P 192828 17 Rev od 18.05.2018. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: http://www.vsud-rs.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=47163.

⁶⁰ V. Bilbija, „Suđenje u razumnom roku u parnicama iz radnih odnosa kroz praksu Evropskog suda pravde i praksu domaćih sudova”, *Pravni život*, 11/2016, 378.

⁶¹ J. Čizmić, *Komentar Zakona o parničnom postupku u FBiH i RS*, 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Privredna štampa, Sarajevo, 2016, 1191.

Skraćivanje rokova koje se može tumačiti kao vid procesne discipline predvidio je izmjenjeni Zakon o radu⁶² (u nastavku teksta skraćeno: ZR). Naime, u članu 114 koji reguliše zaštitu prava iz radnog odnosa propisano je da radnik koji smatra da mu je poslodavac povrijedio neko pravo iz radnog odnosa dužan je u roku od 30 (trideset) dana od dana dostavljanja odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana saznanja za povredu prava zahtijevati od poslodavca ostvarivanje tog prava (stav 1), a ako poslodavac u roku od 30 (trideset) dana od podnošenja ovog zahtjeva ne udovolji zahtjevu, radnik može u daljem roku od 90 (devedeset) dana podnijeti tužbu pred nadležnim sudom (stav 2), osim u slučaju otkaza ugovora o radu (stav 3).⁶³ Kao alternativni način rješavanja radnih sporova, kako individualnih tako i kolektivnih, predviđeni su postupci mirenja i arbitraže. U članu 116 ZR-a propisano je da radnik i poslodavac mogu u posebnom ugovoru/sporazumu, zaključenom poslije nastanka spora, dogovoriti mirenje kao način rješavanja sporne situacije, koji je alternativa postupku za zaštitu prava.⁶⁴ Moglo bi se reći da je riječ o postupku unutrašnje arbitraže jer se radi o zaštiti pojedinačnih prava koju zaposleni mogu ostvariti i u postupku koji predstavlja pokušaj unutrašnjeg rješavanja spornog pitanja između između poslodavca i zaposlenog bez prepuštanja tog rješavanja subjektima van poslodavca.⁶⁵ Navedena zakonska odredba nije obligatornog karaktera jer je riječ o zakonskoj mogućnosti kojom se dozvoljava radniku i poslodavcu da mogu, ali nisu obavezni, da mirno riješe spor. Ukoliko se odluče za ovu zakonsku mogućnost, na raspolaganju im je kratak rok za rješavanje spora koji ne može biti duži od 60 (šezdeset) dana, nakon čega radnik može pokrenuti sudski spor.

Značajno je napomenuti da je 2021. godine usvojen i Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova FBiH⁶⁶, dok je istoimeni propis usvojen u RS

⁶² Zakon o radu – ZR, „Službene novine FBiH“, broj 26/2016, 89/2018, 23/2020 - odluka US i 49/2021 - dr. zakon.

⁶³ Bitno je napomenuti da je prvobitno izmijenjeni ZR iz 2016. godine propisivao da se radnik može prethodno obratiti poslodavcu radi zaštite prava iz radnog odnosa, pa je izmjenama i dopunama iz 2018. godine propisano da je radnik obavezan da se prethodno obrati poslodavcu radi zaštite svog prava. Navedeni rok za obraćanje poslodavcu je iz instruktivnog preobražen u prekluzivni, obzirom da je riječ o roku od kojeg zavisi blagovremenost podnošenja tužbe kao procesne pretpostavke propisane članom 67 stav 1 tačka 2) ZPP-a, zbog koje sud po službenoj dužnosti odbacuje tužbu kao neblagovremenu. Ustavni sud Federacije kasnije je u svojoj Presudi broj: U-16/18 od 26.02.2020. godine, objavljena u Službenom glasniku BiH broj 23/20, utvrdio da izmjena ZR iz 2018, po kojoj je radnik obavezan prethodno se obrati poslodavcu radi ostvarivanja svog prava, nije u skladu sa Ustavom Federacije BiH.

⁶⁴ J. G. Sijerčić, *Komentar Zakona o radu Federacije BiH*, Privredna štampa, Sarajevo, 2016, 282.

⁶⁵ V. Bilbija, 379.

⁶⁶ Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova FBiH „Službene novine FBiH“, broj 49/2021.

nekoliko godina ranije.⁶⁷ Zakonom se uređuje pitanje mirnog rješavanja radnih sporova putem mirenja i arbitraže za individualne i kolektivne radne sporove, a koji se temelje na načelu dobrovoljnosti i hitnog rješavanja istih. Naime, Zakonom je utvrđeno da je razuman rok trajanja postupka mirenja 30 dana⁶⁸, a jednak rok je predviđen i za trajanje postupka arbitraže (30 dana od dana otvaranja rasprave).⁶⁹ Iako se ističe dobrovoljnost u pokretanju postupka mirenja i arbitraže, ne smije se zanemariti činjenica da u slučaju određenih kolektivnih radnopravnih pitanja, poput organizovanja štrajka, provođenje postupka mirenja je jedan od preduslova za započinjanje štrajka, a što čini ovu situaciju izuzetkom od načela dobrovoljnosti po pitanju pribjegavanja metodama mirnog rješavanja kolektivnog radnog spora.⁷⁰ U situaciji obaveznog provođenja postupka mirenja ili obavezne arbitraže, postavlja se pitanje, da li je i u ovim slučajevima nužno obezbijediti određene garancije u pogledu prava na pravično suđenje, odnosno, suđenja u razumnom roku, iako se *de iure* ne radi o samom postupku suđenja pred nadležnim sudom. Načelo, garancije iz člana 6 EKLJP se primjenjuju i na postupke koji prethodne sudskom postupku, kao i na postupke nakon istog, odnosno, i u postupcima vansudske prirode.⁷¹ Pitanje primjene arbitražnog rješavanja radnopravnih sporova bilo je predmetom analize od strane ESLJP prije svega u sporovima u kojim učestvuju profesionalni sportisti, a u kojim Sud zauzima stav da je prevladajući element da li će arbitražni postupak biti obuhvaćen područjem primjene člana 6 taj da li se radi o obaveznoj ili dobrovoljnoj arbitraži. Tako, u slučaju da se govori o obaveznoj arbitraži – onoj koja je kao obavezna predviđena pravnim propisom, gdje stranke spora ne mogu da izuzmu nadležnost arbitražnog tribunala, tada se smatra da ovakav postupak podliježe primjeni garancija sadržanih u članu 6 EKLJP.⁷² Tako je u slučaju *Mutu i Pechstein protiv Švicarske*⁷³ ESLJP zauzeo stav da postoji pravni učinak člana 6 na arbitražne postupke, sve dotle dok stranke nisu na dobrovoljnoj osnovi, zakonito i jasno isključile nadležnost sudova, i pribjegle dobrovoljnom vansudskom postupku. Ovaj slučaj, sa druge strane, otvara mnoga pravna pitanja poput iscrpljivanja nacionalnih pravnih

⁶⁷ Trenutno je na snazi Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova („Službeni glasnik RS“, broj 91/2016), dok se još 2009 godine usvojio prvi Zakon o mirnom rješavanju radnih sporova („Službeni glasnik RS“ br. 71/09 i 100/11).

⁶⁸ Član 6(2) Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova FBiH.

⁶⁹ Član 20(2) Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova FBiH.

⁷⁰ Član 156(3) ZR FBiH.

⁷¹ J. Stanišić, „Pravo na pravično suđenje u građanskim postupcima s posebnim osvrtom na suđenje u razumnom roku“, *Pravo na suđenje u razumnom roku – Treća godišnja konferencija najviših sudova u FBiH*, Jahorina, 14-15.11.2019. , 121.

⁷² Council of Europe/European Court of Human Rights, *Guide on Article 6 of the European Convention on Human Rights - Right to a fair trial (civil limb)*, updated 30 April 2021, 37.

⁷³ Presuda ESLJP, *Mutu i Pechstein protiv Švicarske*, zahtjevi br. 40575/10 and 67474/10 od 02.10.2018. godine.

lijekova kao preduslova za obraćanje ESLJP-u, određenja vrste arbitraže odnosno, određenja njene obaveznosti, procjene nezavisnosti i nepristrasnosti arbitara itd.⁷⁴

Također i Zakon o zabrani diskriminacije⁷⁵ u članu članu 4 stav 3 kao ostale oblike diskriminacije propisuje i mobing, koji je oblik nefizičkog uznemiravanja na radnom mjestu, dok je u članu 11 stav 4 određeno da sud primjenjuje načelo hitnosti u svim postupcima u kojima se ispituju tvrdnje o počinjenoj diskriminaciji. Obzirom na vrijednost zaštićenog prava u postupku zaštite od diskriminacije, potpuno je opravdana formulacija ovog stava da se i u ovim postupcima, utvrdi obaveza hitnog postupanja što podrazumijeva skraćanje sudskih rokova ali i skraćenje razmaka između ročišta, uz rezervu da strankama ipak treba ostaviti dovoljno vremena za preduzimanje procesnih radnji, ali ipak samo onoliko koliko je prema datim okolnostima nužno za preduzimanje konkretne procesne radnje.⁷⁶

4. Izvršenje pravomoćnih presuda i suđenje u razumnom roku

Poseban problem u vezi sa suđenjem u razumnom roku odnosi se na nemogućnost izvršavanja pravomoćnih presuda domaćih sudova, što ukazuje na to da postoji problem tokom čitavog trajanja sudskog postupka, a koje drastičnije ukazuje na nefunkcionisanje pravosudnog i uopšte pravnog sistema jedne države od dugog trajanja sudskog ili administrativnog postupka.⁷⁷

Zakon o izvršnom postupku⁷⁸ (u nastavku teksta skraćeno: ZIP), u članu 5 propisuje da je sud u postupku izvršenja dužan da postupa hitno i da predmete u rad uzima redom kako ih je primio, osim ako priroda potraživanja ili posebne okolnosti zahtijevaju da se postupi drugačije. Obzirom da je sud dužan da predmete uzima u rad prema redoslijedu prijema isključuje se diskrecija sudije u opredjeljenju da pristupi radu na određenom predmetu neovisno od vremena njegovog pristizanja, odnosno, prijema u sud, izuzev kada je riječ o potraživanjima osobitog značaja za egzistenciju građana, naročito maloljetnih

⁷⁴ F. J.M. De Ly, „European Court of Human Rights, October 2, 2018, Cases 40575/10 and 67474/10, Mutu and Pechstein/Switzerland – Case note: a landmark decision on arbitration and the European Convention on Human Rights“, in Henk J. Snijders (ed), *Tijdschrift voor Arbitrage*, Kluwer Law International; Wolters Kluwer 2019, Volume 2019 Issue 2), 6.

⁷⁵ Zakon o zabrani diskriminacije, „Službeni glasnik BiH“, broj 59/09 i 66/16.

⁷⁶ F. Vehabović *et al.*, *Komentar Zakona o zabrani diskriminacija*, Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2010, 103.

⁷⁷ S. Carić, 18.-19.

⁷⁸ Zakon o izvršnom postupku – ZIP, „Službene novine Federacije BiH“, broj 32/2003, 52/2003 - ispr., 33/2006, 39/2006 - ispravka, 39/2009, 35/2012 i 46/2016 i "Službeni glasnik BiH", broj 42/2018 - odluka Ustavnog Suda.

lica, za isplatu zaštićenih ličnih dohodaka, za vraćanje radnika na rad itd.⁷⁹ U parničnim postupcima koji uključuju pitanje dužine postupka, postupak izvršenja je druga faza postupka o meritumu i pravo koje se zahtijeva ne može se smatrati ostvarenim do izvršenja, pa stoga, nerazumno dugo kašnjenje u izvršenju pravomoćne presude može predstavljati povredu, a u kojoj je mjeri razumna dužina izvršnog postupka utvrđuje se s obzirom na različite kriterije, uključujući složenost predmeta, ponašanje samog aplikanta i ponašanje nadležnog organa, kao i visinu i prirodu dosuđene naknade.⁸⁰

Ustavni sud je u svojoj odluci AP-2395/15 od 10. 05. 2017. godine⁸¹ potvrdio stav da član 6 stav 1 Konvencije, pruža jasne proceduralne garancije kojim se strankama u sporu osigurava postupak koji je pravičan, javan i ekspeditivan, pruža zaštitu i izvršenja sudske odluke, te da bi njegovo tumačenje isključivo kao pristup sudu i vođenja postupka dovelo do situacije koja nije kompatibilna sa principom vladavine prava koje su države ugovornice prihvatile kada su ratificirale Konvenciju, a koji je propisan i članom II/1. Ustava. ESLJP ističe da se član 6 stav 1 Konvencije ne odnosi samo na pravo da se spor iz građanskog prava rješava na sudu, već da i pravo na izvršenje presude ili odluke predstavlja integralni dio ovo prava koji osigurava svakome pravo da pokrene postupak pred sudom u vezi svojih građanskih prava i obaveza, koje bi bilo iluzorno ako bi se dopustilo da konačne i obavezujuće sudske odluke ostanu neizvršene na štetu jedne strane, pri čemu nedostatak sredstava ne može biti izgovor.⁸² ESLJP je u predmetu *Omerović protiv Hrvatske* utvrdio da je izvršni postupak (radi

⁷⁹ A. Daupović *et al.*, *Komentari zakona o izvršnom postupku u FBiH i RS*, Vijeće Evrope i Evropska komisija, Sarajevo, 2005, 19.

⁸⁰ F. Vehabović, „Dužina postupka – prava i obaveze, posljedice i rješenja“, Zbornik radova Treće godišnje konferencije sudaova u BiH „Pravo na suđenje u razumnom roku“, Sarajevo, 2020, 60.

⁸¹ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda broj AP-2395/15 od 10. 05. 2017. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 43/17. U istoj odluci Ustavni sud navodi da se izvršenje presude koju je donio sud mora smatrati sastavnim dijelom "suđenja", u smislu člana 6 stav 1 Konvencije. Ustavni sud je ponovio da se izvršni postupak, prema odredbi člana 5 stav 1 ZIP-a, ali i prema praksi ESLJP, smatra hitnim i zahtijeva dodatnu ažurnost suda u odnosu na zakonsku obavezu da izvršni postupak provede bez nepotrebnih odugovlačenja i zastoja, pa je s time u vezi ukazao i na to da se uloga vlasti, u predmetima u kojima niti jedna stranka u sporu nije vlast, niti državni organ, svodi na to da razumno pomogne izvršenju presude u korist stranke koja je spor dobila, ali ne da garantira izvršenje u svim okolnostima, dakle, u izvršnom postupku sudovi nisu odgovorni za namirenje tražitelja izvršenja, već za djelotvorno i ekonomično provođenje sudskog postupka. U navedenoj odluci Ustavni sud ističe da država mora osigurati efikasnu primjenu postupaka predviđenih relevantnim domaćim zakonodavstvom, a s druge strane, moguće neizvršenje presude zbog siromaštva dužnika ne može se smatrati krivicom države, osim u mjeri u kojoj se to može pripisati domaćim vlastima, npr. njihovim greškama ili neopravdanim odgađanjima u postupku izvršenja.

⁸² M. Šobat/I. Stojišić, „Izvršni postupak i povreda prava na pravično suđenje – evropski kontekst i novo srpsko zakonodavstvo“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 57. sveska 2/2009, 361-362.

naplate novčanog potraživanja iz radnog odnosa) koji je trajao oko pet i po godina, bio prekomjerno dug i da nije zadovoljio zahtjev razumnoga roka.⁸³

5. Povreda prava na suđenje u razumnom roku u parnicama iz radnih sporova

Postavlja se pitanje koji je to vremenski period, gledano kroz mjesece i godine, koji je optimalno potreban i zbog toga razuman.⁸⁴ Pravilnikom o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini⁸⁵ (dalje u tekstu skraćeno: Pravilnik o rokovima) u članu 3 stav 1 propisuje da je svrha utvrđivanja optimalnih i predvidivih rokova osiguranje primjerene dužine trajanja postupaka koja omogućava efikasno i profesionalno postupanje u predmetima u sudovima, na načelima objektivnosti, nepristrasnosti, transparentnosti i jednakosti u pristupu sudovima, kao osnova prava na pravično suđenje. Optimalni rokovi za postupanje u predmetima predstavljaju standardni vremenski okvir za zakonito i efikasno rješavanje predmeta u sudovima.⁸⁶ Pri izradi optimalnih rokova za rješavanje predmeta kao osnova se uzimaju rokovi propisani zakonom za pojedine faze postupka odnosno pojedine radnje tokom postupka u zavisnosti od vrste postupka i vrste predmeta i efektivno vrijeme koje je potrebno za izvođenje potrebnih procesnih radnji za koje rokovi nisu propisani zakonom, a koje je određeno na iskustvenoj osnovi s obzirom na prirodu i sadržinu procesnih radnji.⁸⁷ Iz Aneksa⁸⁸ Pravilnika o rokovima, na koji upućuje član 5 stav 3 tog pravilnika i Uputstva o primjeni pravilnika o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini⁸⁹, proizlazi da je optimalni rok

⁸³ Presuda ESLJP, Omerović protiv Hrvatske, Zahtjev broj 36071/03 od 01.06.2006. godine, objavljena u T. G. Prelević, *Pravo na suđenje u razumnom roku*, Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2009, 382 i dalje.

⁸⁴ V. Bilbija, 381. U pogledu kriterija za procjenu razumnosti trajanja postupka u praksi ESLJP pogledati fusnotu broj 16.

⁸⁵ Pravilnik o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini – Pravilnik o rokovima, „Službeni glasnik BiH“, broj 5/2013, 101/2013 i 61/2014.

⁸⁶ Pravilnik o rokovima, član 5. stav 1.

⁸⁷ Pravilnik o rokovima, član 5. stav 2.

⁸⁸ Aneks Pravilnika o vremenskim okvirima za postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini - optimalni rokovi za rješavanje predmeta – Aneks, donesen je od strane Visokog sudskog i i tužilačkog vijeće Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 05. i 06.09.2012. godine, a izmjenjen i dopunjen na sjednicama održanima 27. i 28.11. 2013. godine, 21. i 22.01.2015. godine i 17. i 18.06.2015. godine.

⁸⁹ Uputstvo o primjeni pravilnika o vremenskim okvirima a postupanje po predmetima u sudovima i tužilaštvima u Bosni i Hercegovini broj: 06-02-4489-6/2013 doneseno je od strane Visokog sudskog i i tužilačkog vijeće Bosne i Hercegovine, na sjednici održanoj 05. i 06.09.2012. godine, a izmjenjen i dopunjen na sjednici održanoj 27. i 28.11. 2013. godine.

za odlučivanje sudova u radnim sporovima 180 dana prvostepeni postupak⁹⁰, 207 dana drugostepeni postupak⁹¹ i revizioni postupak 151 dan⁹² (sve ukupno 538 dana = 1,47 godina). Iz Aneksa Pravilnika o rokovima proizlazi da je prilikom odlučivanja o optimalnim rokovima u radnim sporovima određen poseban rok za prvostepeni postupak, dok u drugostepenom i trećestepenom postupku taj rok je jedinstven za redovne i radne sporove. Međutim, iako može da posluži kao određeni vremenski okvir, model ili formula, relativnost takvog takvog orijenitra, kao i bilo kojeg drugog vremenskog determinisanja, prouzrokovan je različitim karakteristikama predmeta čije se trajanje ocjenjuje, zbog čega se rok od 1,47 godina može javiti kao prekratak ili predugačak.⁹³ Sve je veći priliv apelacija i pred Ustavnim sudom koje se odnose na dužinu postupka, a odgovor sudova se, gotovo bez izuzetka, iscrpljuje u preopterećenosti brojem predmeta, na koje Ustavni sud nije bio indiferentan i cijenio ga je kroz prizmu poslijeratnog povratka države u demokratiju i suočavanja sa poteškoćama ponovnog uspostavljanja sistema koji normalno funkcioniše.⁹⁴ Ustavni sud je istaknuo da sudovi moraju djelotvorno kontrolirati postupak i omogućiti strankama da u razumnom roku dođu do konačne odluke,

⁹⁰ Aneks, Optimalni rokovi po vrsti predmeta u prvostepenim postupcima po broju dana: Mal predmeti 180; Radni sporovi 180; Parnični predmeti pokrenuti po tužbi za zaštitu od diskriminacije 180; Bračni sporovi po tužbi 220; Bračni sporovi po prijedlogu 75; Izdržavanje 180; Obligaciono pravni sporovi naknade štete, kleveta 240; Obligaciono pravni sporovi ugovorni odnosi 210; Smetanje posjeda 210 i Stvarno pravni sporovi 210.

⁹¹ Aneks, Optimalni rokovi po vrsti predmeta u drugostepenim postupcima po broju dana: Drugostepeni parnični predmeti 207; Drugostepeni postupak u privrednim sporovima (Ps i Mals) 187; Postupak po žalbi protiv mjere osiguranja 94; Postupak po žalbi u postupku upisa u registar poslovnih subjekata 170; Postupak po žalbi u vanparničnom postupku (I, O, V, VI, V2), postupak po žalbi u građanskim sporovima (Dn – Gž) 136; Postupak po žalbi u stečajnom postupku, postupak po žalbi u likvidacionom postupku 94; Postupak po žalbi na presudu u krivičnom postupku 158; Sud BiH - Postupak po žalbi na presudu u krivičnom postupku u predmetima ratnih zločina i organiziranog kriminala 173 i Postupak po žalbi u prekršajnom postupku 70.

⁹² Aneks, Optimalni rokovi po vrsti predmeta za vanredne pravne lijekove po broju dana: Revizija 151; Ponavljanje postupka GVL i PVL 104; Postupak po zahtjevu za izvanredno preispitivanje sudske odluke u upravnom sporu (Uvp), Ponavljanje postupka (Uvl) 116; Žalba na odluku o ponavljanju postupka GVLŽ ili PVLŽ 123 i Postupak po vanrednom pravnom lijeku u prekršajnom postupku 54.

⁹³ U predmetu *X. protiv Francuske*, podnosilac predstavke je bio zaražen virusom HIV-a preko transfuzije krvi i vodio je postupka za naknadu štete, pa s obzirom na njegovo zdravstveno stanje i očekivanu dužinu trajanja životnog vijeka, ESLJP je zaključio da je postupak koji je trajao dvije godine nerazumno dug, dok je s druge strane, kod složeniji predmeta, prekoračeni rok se ne mora pokazati nerazumno dug jer se složenost predmeta može odnositi na činjenična i pravna pitanja: npr. donošenje pravilne odluke o predmetu spora podrazumijeva veći broj opsežnih vještačenja, sapajanje drugih predmeta datom predmetu, međunarodnih elemenata i dr., V. Bilbija, 381.

⁹⁴ N. Bajčić, 61.

ali i da tokom tog postupka uživaju sve garancije člana 6 stav 1 Konvencije.⁹⁵ Obzirom da “bolest” zvana preopterećenost sudova nije jenjavala, naprotiv kako je galopirajućim korakom napredovala, sud je u svojim odlukama počeo redovno naglašavati da hronična opterećenost sudova nije opravdanje za prekomjernu dužinu postupka i nije nikakva vanredna okolnost sa kojom se tek treba suočiti, a u 2016. godini napokon je zaključio da se radi o sistemskom problemu “koji je doveo do hroničnih zaostataka u radu suda, pa i svaki novi predmet postaje stari dok dođe na red za rješavanje, što stvara pozitivnu obavezu javne vlasti da taj problem adekvatno riješi”.⁹⁶ U konačnom Ustavni sud je odbacio kao nedopuštene apelacije Milenka Milanovića i dr. (65 apelanata) zbog nepoštivanja standarda donošenja odluke u razumnom roku od redovnih sudova u postupcima koji su pred njima u toku, zato što se radi o istom pitanju o kojem je ovaj sud već odlučivao, a iz navoda ili dokaza iznesenih u apelacijama ne proizlazi da ima osnova za ponovno odlučivanje.⁹⁷ Odlukom je obuhvaćeno 14 apelacija koje su podnesene u radnim sporovima, odnosno, 21,53 % podnesenih apelacija.⁹⁸ Ustavni sud i ovoj odluci ističe da je u proteklom periodu putem svojih odluka značajno uticao na to da se problem donošenja odluka redovnih sudova u razumnom roku općenito počne efikasnije rješavati, te su ekspeditivnije okončani pojedinačni postupci pred redovnim sudovima u kojima je sud razmatrao pitanje donošenja odluke u razumnom roku, ali da i pored toga što su redovni sudovi donijeli i realizovali planove rješavanja zaostalih predmeta, oni ostaju obavezni da prioritetno rješavaju predmete u postupcima u kojima je Ustavni sud utvrdio kršenje prava na pravično suđenje zbog nedonošenja odluke u razumnom roku, a što redovnim sudovima otežava efikasnu realizaciju donesenih planova i generiše nove

⁹⁵ Odluka Ustavnog suda broj AP 1062/157 od 10. 05. 2017. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/_bs/AP-1062-15-1078404.pdf.

⁹⁶ N. Bajić, 61.

⁹⁷ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda broj AP-1356/17 od 06. 11. 2018. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-1356-17-1161305.pdf>.

⁹⁸ U Apelaciji broj AP-1356/17 sadržane su i 14 apelacija iz područja radnih sporova koji nisu okončani do dana donošenja apelacione odluke, odnosno, do 06.11.2018. godine, a riječ je o radnim sporovima koji su pokrenuti kako u apelacijama slijedi: AP 2280/17 - tužba podnesena sudu dana 27.08.2012. godine; AP 4855/17 - tužba podnesena sudu dana 24.09.2010. godine; AP 503/18 - tužba podnesena sudu dana 31.03.2009. godine; AP 1463/18 - tužba podnesena sudu dana 29.10.2009. godine; AP 1904/18 - tužba podnesena sudu dana 06.04.2010. godine; AP 1946/18 - tužba podnesena sudu dana 31.08.2010. godine; AP 2118/18 - tužba podnesena sudu dana 30.09.2009. godine; AP 2308/18 - tužba podnesena sudu dana 30.10.2009. godine; AP 2411/18 - tužba podnesena sudu dana 14. i 17.11.2000. godine; AP 3405/18 - tužba podnesena sudu dana 09.03.2009. godine; AP 3522/18 - tužba podnesena sudu dana 11.10.2007. godine; AP 4966/18 - tužba podnesena sudu dana 08.12.2011. godine; AP 5292/18 - tužba podnesena sudu dana 15.02.2013. godine i AP 5596/18 - tužba podnesena sudu dana 27.08.2010. godine.

predmete pred Ustavnim sudom.⁹⁹ Ustavni sud je ponovio ovaj pravni stav i u svojoj odluci F. Č. i drugi¹⁰⁰, kojom su obuhvaćene četiri apelacije koje su podnesene u radnim sporovima, odnosno, 23,52 % podnesenih apelacija.¹⁰¹

Ustavni sud je u apelacionim odlukama Milenka Milanovića i dr. i F. Č. i drugi naveo da je 25. oktobra 2018. godine dobio informaciju od Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine o poduzetim koracima radi uspostave djelotvornog pravnog lijeka u domaćem pravnom sistemu u pogledu zaštite prava na pravično suđenje u razumnom roku (osim apelacije).¹⁰² Do dana pisanja ovog rada doneseni su zakoni o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u Republici Srpskoj¹⁰³ i Brčko Distriktu BiH¹⁰⁴, dok na nivou BiH i Federacije BiH po uputama Ustavnog suda još uvijek nisu doneseni zakoni kojima je predviđen zaseban pravi lijek (efektivan pravni mehanizam) za povredu prava na suđenje u razumnom roku. Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u RS predviđa dva pravna mehanizma – zahtjev za ubrzanje postupka, a koji se upućuje od strane jedne od stranaka spora predsjedniku suda koji odlučuje o predmetu¹⁰⁵, i tužbu za utvrđivanje povrede prava na suđenje u

⁹⁹ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda broj AP-1356/17 od 06. 11. 2018. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-1356-17-1161305.pdf>.

¹⁰⁰ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda broj AP-888/18 od 10.04. 2019. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-888-18-1182361.pdf>.

¹⁰¹ U Apelaciji broj AP-888/18 sadržane su i četiri apelacije iz područja radnih sporova koji nisu okončani do dana donošenja apelacione odluke, odnosno, do 06.11.2018. godine, a riječ je o radnim sporovima koji su pokrenuti kako u apelacijama slijedi: AP-2379/18 - tužba podnesena sudu dana 21.05.2012. godine; AP-2380/18 - tužba podnesena sudu dana 02.04.2012. godine; AP-2390/18 - tužba podnesena sudu dana 28.02.2010. godine i AP-2904/18 - tužba podnesena sudu dana 24.01.2013. godine.

¹⁰² U ovoj informaciji je, između ostalog, navedeno da je to Ministarstvo, ocjenjujući inicijativu VSTV i zaključak Vijeća ministara BiH, uputilo poziv nadležnim institucijama svih nivoa vlasti (VSTV, entitetska ministarstva pravde, Pravosudna komisija Brčko distrikta BiH, Sud BiH, entitetski vrhovni sudovi, Apelacioni sud Brčko distrikta BiH) da imenuju predstavnike za rad u radnoj skupini koja bi trebalo da izradi prijedlog zakonskih odredbi za sprječavanje kršenja prava na suđenje u razumnom roku. Radna skupina je kompletirana i u oktobru 2018. godine doneseno je rješenje o njoj uspostavi.

¹⁰³ Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, „Službeni glasnik RS“, broj 99/2020.

¹⁰⁴ Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, broj 2/2021. Navedeni Zakon predviđa dva pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku:

- a) zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku – zahtjev podnosi jedna od stranaka u postupku, predsjedniku nadležnog suda (član 10) i
- b) zahtjev za isplatu novčane naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku – zahtjev podnosi stranka ukoliko nije spor riješen u skladu sa odlukom predsjednika suda po prethodno navedenom zahtjevu, a nadležan za odlučivanje po ovom zahtjevu je predsjednik nadležnog suda (član 17).

¹⁰⁵ Član 6 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku RS.

razumnom roku i na pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, a koju podnosi tužilac koji je prethodno podnio zahtjev za ubrzanje postupka, dok je nadležan za odlučivanje o tužbi Vrhovni sud RS.¹⁰⁶ Sa aspekta povrede ovog prava u parnicama za zaštitu prava iz radnog odnosa, bitno je napomenuti, da ovi zakoni, ne prave razliku između vrste parničnog postupka, ali će se ipak neopravdano odugovlačenje radnog spora moći cijeliti kroz prizmu hitnosti iz odredaba ZPP-a. Ni zakoni koji su usvojeni u susjednim državama, a koji obezbjeđuju pravo na suđenje u razumnom roku, također ne predviđaju razliku po osnovu vrste parničnog spora, međutim, lice ovlašteno da odlučuje po zahtjevima stranke kojima se obezbjeđuje pravo na suđenje u razumnom roku, obavezno je u slučajevima gdje relevantan propis predviđa hitnost postupka, da predvidi posebne mjere na osnovu kojih bi se provelo načelo hitnosti.¹⁰⁷

Ustavni sud je po isteku ostavljenog roka za potpuno i efektivno izvršenje mjera sistemskog karaktera u cilju donošenja odluka od strane sudova u razumnom roku, ponovo počeo donositi meritorne odluke po podnesenim apelacijama radi povrede prava na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima (u Federaciji BiH).¹⁰⁸

6. Zaključak

Latinska izreka kaže „*Bis dat qui cito dat*“ (Dvostruko daje ko brzo daje), iz čega možemo zaključiti da je pravo na suđenje u razumnom ukorijenjeni pravni standard u svim civilizacijskim etapama razvoja čovječanstva. Naime, sudska zaštita ne bi imala svrhu ukoliko subjekt zaštite ne može legitimno očekivati da

¹⁰⁶ Član 21 Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku RS.

¹⁰⁷ Tako prema Zakonu o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku Republike Srbije („Službeni glasnik RS“ broj 40/2015), po osnovu prigovora radi ubrzanja postupka, predsjedavajući suda može, u zavisnosti od okolnosti, a posebno ako je postupak hitan, odrediti prvenstvo u odlučivanju, zatim oduzeti predmet sudiji i dodijeliti ga drugom, ako je pravo stranke povređeno zbog preopterećenosti ili dužeg odsustva sudije (član 11). Detaljnije o pravnim instrumentima u svrhu zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Srbiji pogledati u: N. Bodiroga, *Ustavna jemstva u parničnom postupku*, Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, 2019, 343 – 354. Niti propis kojim se uvodi zaštita prava na suđenje u razumnom roku u Hrvatskoj, Zakonom o sudovima („Narodne novine RH“, 28/2013, 33/2015, 82/2015, 82/2016, 67/2018, 126/2019, 130/2020), ne predviđa razlikovanje po vrsti parničnog postupka, nego obavezuje predsjednika suda, a koji odlučuje po zahtjevu, da prilikom odlučivanja o mjerama, uzima u obzir i vrstu spora, kompleksnost predmeta itd., a u skladu sa kriterijima utvrđenim od strane ESLJP-a (pogledati detaljniju analizu u: V. Haubrich, S. Pehar, E. Rechner, „Pravo na pravično suđenje u razumnom roku“, Zbornik radova s IV međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, 2018, 259.).

¹⁰⁸ Odluka o dopustivosti Ustavnog suda broj AP-1305/20 od 05.05. 2021. godine, javno objavljena na internet adresi ovog suda: <https://www.ustavnisud.ba/uploads/odluke/AP-1305-20-1278526.pdf>.

će ona stići u određenom vremenskom okviru. Iako ne možemo govoriti o pravu na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima kao samostalnom pravu, već samo u okviru općeg pravnog standarda, možemo zaključiti da je zakonodavac nacionalnim propisima obezbijedio određene garancije hitnog postupanja u ovim sporovima. Pravo na suđenje u razumnom roku u radnim sporovima mora se cijeliti kroz prizmu nacionalnih standarada suđenja u radnim sporovima. Radni sporovi su sporovi u kojima je zagantovana hitnost postupanja suda, jer je riječ o sporovima u kojima se štiti egzistencija neposredno radnika i posredno članova njegove porodice. Danas je pravo na suđenje u razumnom roku zagantovano nacionalnim i međunarodnim propisima. U sudskom sporu, stranke u postupku opravdano očekuju poštovanje prava na suđenje u razumnom roku, što podrazumijeva optimalno potrebno vrijeme da se otkloni pravna nesigurnost, odluči da li neko ima pravo ili ga nema. Čak i strana koja neće uspjeti u sporu ima pravo da to sazna u razumnom roku i onda kada je u pitanju postupak u parnicama u razumnom roku. Iako pozitivni propisi određuju optimalne rokove za trajanje parnica iz radnih odnosa, očigledno je da u praksi sudova još uvijek u cjelosti nisu obezbijeđeni mehanizmima za efektivno ostvarivanje ovog prava, zbog čega i Ustavni sud zaprima sve veći broj apelacija kojim se traži utvrđivanje povrede ovog prava i na taj način donošenje odluke redovnog suda po nalogu ovog suda. Ustavni sud je u posljednim odlukama odbacio podnesene apelacije ne ulazeći u meritum iz razloga što je sve veći broj predmeta u kojima su osnovane apelacije, s time da je Ustavni sud ostavio dodatno vrijeme od godinu dana da pravosuđe i državni organi provedu aktivnosti kojima će otkloniti povrede prava na suđenje u razumnom roku. Ipak, Ustavni sud je nastavio u posljednjih godinu dana odlučivati po predmetima iz FBiH, obzirom da nije došlo do sistemskog rješavanja problema. Da li će donošenje zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u RS i Brčko Distriktu BiH, kao *lex specialis* propisa, dovesti do smanjenog broja povreda prava na suđenje u razumnom roku, tek će se pokazati u praksi.

THE SAFEGUARDS AND INFRINGEMENTS OF THE RIGHT TO A TRIAL WITHIN REASONABLE TIME IN LABOR DISPUTES

Abstract

The paper begins by articulating the significance of the right to a trial within reasonable time which constitutes a fundamental right guaranteed by international conventions, constitutions and the laws. The protection of this right is among the core values of Bosnia and Herzegovina's constitutional order and it is therefore of critical importance to the citizens of Bosnia and Herzegovina and the state itself. The main part of the paper comprises the analysis of the right to trial within reasonable time in labor disputes, which includes an overview of the safeguards and infringements of this right. Special attention is given to the case law established by the Constitutional court of Bosnia and Herzegovina and the European Court of Human Rights. The aim of the paper is to clearly define this right within the framework of national and international law, which is a prerequisite to efficient protection thereof.

Keywords: trial within reasonable time, labour dispute, civil proceeding, the principle of urgency